

המכביה כמפעל המקרב את יהודי העולם למדינת ישראל

יהדות העולם ומדינת ישראל

הקמת מדינת ישראל הביאה תקווה לעם היהודי המדמם לאחר שואת היהודים באירופה. לרבבות יהודים בתפוצות, הקמת המדינה הפכה לחמצן האחרון שהחזיק את חייהם כיהודים - העובדה שלא הכל אבד בהרס והרצח ההמוני שסבלנו כעם. עד סוף שנות ה-80 מהמאה העשרים המחקר הסוציולוגי היהודי הוכיח שהתעניינות יהודי העולם לגבי מדינת ישראל הייתה גבוהה ואפילו גבוהה מאוד - הייתה בעצם מרכיב חשוב בזהותם היהודית.

היום, שני עשורים אחרי תוצאות המחקרים הללו, קיים שסע בהתעניינות יהודי העולם לגבי מדינת ישראל - נטייה שגם חלה בכיוון ההפוך. הוגים כמו סטיבן כהן וארי קלמן (Beyond Distancing: Yong Adult American Jews and Thier Alienation from Israel) טוענים שלא מדובר על שסע אלא על תהליך של התרחקות הדדית טבעית - אך התרחקות בסופו של דבר.

אם מתייחסים לעם ישראל בשלמותו, המורכב בין המרכז הלאומי שלו - מדינת ישראל - קהילות יהודיות גדולות וקטנות בעולם, מתעוררות שאלות במישור אחדותו והתרחקות הדדית:

1. האם תושבי ישראל צריכים להיות מודאגים מהתרחקותם של יהודי העולם לגבי מדינת ישראל?
2. האם ניתן ליצור מהלכים שיקרבו ביניהם?
3. איזה מפעלים חינוכיים/ חברתיים קיימים שמקרבים בין יהודי התפוצות ומדינת ישראל?
4. מה אני יכול לעשות כתלמיד למען הקירוב של יהודי התפוצות למדינת ישראל?

המכביה ה-20 לאור תולדות המכביות בארץ ישראל ובמדינת ישראל

כשהפער בין יהדות ישראל ולבין יהודי העולם מתרחב, המכביה הייתה והינה עד היום המפגש הגדול ביותר של יהדות העולם - אירוע יהודי ציוני רב מימדים המתקיים בישראל אחת ל-4 שנים. המכביה ה-20, תיערך בחודש יולי 2017, וישתתפו בה למעלה מ-9000 ספורטאים מ-80 מדינות מכל קצוות העולם - ספורטאים שמתחרים בקהילותיהם בלהט ובהתלהבות רבה כדי לזכות בהזדמנות להגיע למדינת ישראל ולהציג את קהילותיהם היהודיים (חשוב לציין ולהדגיש שכל זה במימון עצמי של כל ספורטאי וכל משלחת).

במובן זה, המכביה "שוברת" את תהליך התרחקותם של יהודי העולם ויהודי ישראל: היא מביאה

יהודים מאוד מזוהים ומרוחקים ביותר; פעילים בקהילותיהם ומנוכרים מהן; חילונים, מסורתיים ודתיים; ימניים ושמאלניים באידיאולוגיות שלהם... המכביה מאחדת יהודים שונים מכל קצוות העולם ומכל הדעות והאמונות – תחת האידיאולוגיה הכללית של מכבי תנועה עולמית – התנועה שמפיקה את המכביה: המשכיות יהודית וציונות.

מכבי תנועה עולמית – רקע

מכבי תנועה עולמית הינה תנועה יהודית ציונית מן הגדולות בעולם, התנועה מונה 500,000 חברים ב-65 מדינות ברחבי תבל בכ-500 מרכזים קהילתיים יהודים ומועדונים. התנועה עוסקת בפעילות קהילתית ענפה תוך שימת דגש על העמקת החינוך היהודי-ציוני בקרב חברי התנועה.

התנועה מקיימת פעילות קהילתית חינוכית וספורטיבית ענפה בסניפי מכבי, ואחת לארבע שנים מקיימת את המכביה בישראל, האולימפיאדה היהודית.

המכביה ה-20 תיערך בחודש יולי 2017

המכביה כרעיון וכעשייה:

בראשית היה הרעיון... הוא צץ במוחו של נער יהודי בן 15, יוסף יקותיאל, אשר עקב אחר המשחקים האולימפיים בשטוקהולם בשנת 1912.

בשנת 1928 הגיש יקותיאל למנחם אוסישקין, נשיא הקרן הקיימת, הצעה לכנס ראשון של ספורטאים מכל מרכזי מכבי בעולם. שנה זו נקבעה בשל היותה בעלת עיתוי סמלי – 1,800 שנה למרד בר-כוכבא. הוחלט כי היא תיערך בפרקי זמן קבועים, כדוגמת המשחקים האולימפיים, וייקחו בה חלק מחברי מכבי תנועה העולמית – יהודים מכל קצוות העולם. המטרה הייתה לארגן משחקים עולמיים עבריים, בהם יבחנו האגודות את כוחן ויכינו עצמן לתחרויות הבינלאומיות והאולימפיות, במקביל להאדרת עבודת הספורט של בני-הנוער העברי. המכביה הוקמה במקביל להתפתחותה של מדינת ישראל וגדלה יחד עם הישוב היהודי בארץ.

בפני מכבי תנועה עולמית ניצב אתגר קשה: איך להפיץ את בשורת המכביה ו"המשחקים היהודיים האולימפיים" בפעם הראשונה. בתקופה שהתקשורת בין הארצות הייתה מוגבלת מאוד, היה צורך למצוא דרכים לקידום המכביה, האירוע שהוגדר מפגש של מצוינות יהודית בינלאומית ותמיכה ליישוב היהודי בארץ ישראל. בסופו של דבר, נבחרו למטרה עליונה זאת בני נוער של מכבי ישראל – שעל כתפיהם הייתה מוטלת האחריות לקידום המכביה בקהילות היהודיות בתפוצות. האסטרטגיה שנקבעה הייתה חדשנית מאוד לתקופתה: שתי משלחות של רוכבי אופנועים מכבים יצאו מת"א ל"מסע" על מנת להפיץ את רעיון המכביה ברחבי אירופה: הראשונה בשנת 1930, מת"א לאנטוורפן, בלגיה, והשנייה ב-1931 מת"א ללונדון. במסע השני השתתף אותו צעיר שפעם חלם על המכביה הראשונה,

יוסף יקותיאל, במשלחת אופנועני הנוער. אל כל הערים בדרכם הובא דבר המכבייה, אשר הייתה עתידה להיערך באביב 1932 בארץ-ישראל, והמוני חברים נלהבים הביעו רצונם להשתתף בה.

המכבייה הראשונה – התקיימה בשנת 1932 ביחד עם 390 ספורטאים. 18 מדינות נטלו חלק באירוע המחונן הציוני הבינלאומי הזה. בעקבות המכבייה הראשונה עלו לארץ ספורטאים ממדינות שונות. המכבייה השנייה – התקיימה בשנת 1935. הימים היו ימי עליית היטלר לשלטון בגרמניה (1933) שהטילו צל כבד על אירופה כולה. בארץ-ישראל המשיך שלטון המנדט הבריטי להגביל את מספר אשרות-העלייה לארץ ורבים ממשותפי המכבייה, במיוחד מקרב המשלחות בולגריה ופולין, ניצלו את ההזדמנות להישאר בא"י. אפילו חברי תזמורת כלי-הנשיפה מבולגריה, שהגיעו להשתתף בטקסי הפתיחה והנעילה, נשארו כולם בארץ – כאשר הדגלים הורדו מראש התורן בתום המכבייה, נארוזו כלי התזמורת ונשלחו חזרה לבולגריה, לבדם.

שתי המכביות הראשונות נערכו בימי המנדט הבריטי בא"י וזכו לכינוי "מכביות העלייה", בזכות מאות הספורטאים ממדינות מזרח ומרכז אירופה שניצלו את ההזדמנות להישאר בארץ בתום המשחקים. שתיהן היו הרבה יותר מסתם מפעל ספורטיבי – הן היו חלק ממכלול שלם של המפעל הציוני-לאומי-תרבותי, למעלה מעשור לפני קום המדינה.

המכבייה השלישית – הייתה אמורה להתקיים ב-1938. בשנה זו היו הכנות לקראת המכבייה בארץ, כשבאירופה הוטלו גזרות על היהודים אשר מונעו מהם לעזוב את היבשת. מדינות רבות (ובניהם המנדט הבריטי) לא נתנו אשרות כניסה ליהודי אירופה – ולכן התקבלה ההחלטה על דחיית המכבייה הזאת.

המכבייה השלישית בסופו של דבר התקיימה ב-1950 כאחד מאירועי השיא של המדינה שזה עתה נולדה.

המכבייה הרביעית – נשיא המדינה יצחק בן-צבי, פתח חגיגות את המשחקים. הודלק לפיד שסימל את כוחם ורוחם של המכבים משחררי ארץ ישראל – לפיד שמסמל עד היום את מסר המכבייה. הלפיד הועבר מקברות החשמונאים במודיעין לאצטדיון רמת-גן ומאות יונים הופרחו באוויר, כנהוג במשחקים האולימפיים. את טקס הנעילה באצטדיון חתם משחק כדורגל בין נבחרת ישראל לנבחרת מדינות העולם.

בסוף שנות ה-50 לאחר המכבייה הרביעית הוחלט לקיים את המכבייה אחת לארבע שנים.

המכביות החמישית עד החמש עשרה התקיימו בשנים 1957, 1961, 1965, 1969, 1973, 1977, 1981, 1985, 1989, 1993 ו-1997. השתתפות של יהודי העולם גדלה ממכבייה למכבייה. למרות אירועים קשים נגד מדינת ישראל באותם השנים, יהודי העולם וחברי מכבי לא חדלו להשתתף במשחקים. במכביות

אלה השתתפו ספורטאים כמו טל ברודי (עקב המכבייה החליט לעלות ארצה והוביל את מכבי ת"א לאליפות אירופה הראשונה בתולדות מדינת ישראל), מרק ספיץ (השחיין שהשיג 7 מדליות זהב באולימפיאדת מינכן ב-1972) ומצטיינים רבים אחרים.

המכבייה השש עשרה - התקיימה ביולי 2001. למרות איומי טרור של מחבלים מתאבדים ופרעות בתקופת השיא של האינתיפאדה השנייה הגיעו לאירוע משלחות רבות וגדולות: 2,200 ספורטאים מ-46 מדינות ו-1,100 ספורטאים מישראל. במכבייה זו השתתף השחיין היהודי, זוכה 3 מדליות זהב בסידני 2000 ומחזיק בשיא העולמי, לני קרייזלברג (ארה"ב). שני זוכי מדליות זהב נוספים מסידני, מריה מזינה, הסייפת הרוסיה וסרגיי שריקוב, גם הוא סייף מרוסיה, היו כוכבי תחרויות הסייף.

הצלחתן הגדולה של המכביות, מעבר להיותן מפעל ספורטיבי וחינוכי רחב-מימדים, היא בחיזוק הזיקה ובקירוב לבבות של אלפי יהודים בתפוצות למדינת ישראל.

המכבייה ה-17 התקיימה ביולי 2005 והיתה בסימן של "להתרגש, לאהוב ולנצח" אכן קיימה את הבטחתה והיה זה "רגע של אהבה. ממשלת ישראל הכריזה על שנת 2005 כשנת מכבייה והתקיימו בה אירועי תרבות רבים וחשובים.

המכבייה ה-18 - מכבייה ח"י, התקיימה ביולי 2009 והיתה בסימן "מצויינות בשרשרת הדורות היהודית" ובמהלכה מאות ספורטאים צעירים ממדינות כמו אזרבייג'ן, לקחו חלק בטורניר ריצ'רד ריורדאן. משלחות מחמישים מדינות, חלקן גדולות (כמו ארה"ב), וחלקן קטנות (כמו פאלאו), ומכביסטים מסקוטלנד שהניפו לראשונה את דגלם במכבייה, השתתפו באירוע הפתיחה של המכבייה. לראשונה נשאר הספורטאים בתוך הזירה ולא ביציעים השונים, וכך סימלו את היותם של היהודים אומה אחת, כאשר ביתם הוא ארץ ישראל.